

Broj: 02-04-3110/23
Datum: 19.09.2023. godine

Na osnovu člana 10. Uredbe o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH", broj 74/19), člana 38. Statuta općine Sanski Most ("Službeni glasnik općine Sanski Most", br. 4/08, 5/08, 5/09, 2/10, 9/11) Općinski načelnik donosi:

SMJERNICE ZA IZRADU TROGODIŠNJEG PLANA RADA OPĆINE SANSKI MOST ZA PERIOD 2024. – 2026.

1. Uvod

Izrada Smjernica za trogodišnje planiranje rada Općine Sanski Most za period 2024.-2026. godine (u daljem tekstu: Smjernice) proizilazi kao obaveza iz člana 10. Uredbe o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 74/19 i 2/21) (u daljem tekstu: Uredba).

Smjernice predstavljaju osnovu za planiranje rada općinskog organa uprave u naredne tri godine, kako bi se na adekvatan način obuhvatili razvojni prioriteti koji su definisani Strategijom razvoja Unsko - sanskog kantona za period 2021.-2027. godina, Okvirom za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH i drugim relevantnim dokumentima. Smjernice imaju za cilj da potenciraju ključne aktivnosti koje je neophodno poduzeti u narednom planskom ciklusu, a koje imaju sinergijski efekat za više oblasti društveno-ekonomskog života lokalne zajednice.

Uredbom su propisani minimalni elementi Smjernica, a iste se izrađuju svake godine za period od tri godine i pripremaju se u skladu sa strateškim dokumentima relevantnim za Unsko – sanski kanton i Općinu Sanski Most. Pored toga što predstavljaju usmjerenje za budući rad organa uprave, Smjernice služe i ostalim zainteresovanim stranama (vaninstitucionalnim akterima) kao vodilja za planiranje i implementaciju konkretnih projekata i aktivnosti u narednom trogodišnjem periodu.

2. Strategija razvoja

Općinsko vijeće Sanski Most je na svojoj redovnoj 12. sjednici održanoj 15.02.2022. usvojilo Odluku o usvajanju Strategije razvoja Općine Sanski Most za period 2022. – 2027., odnosno usvojena je Strategija razvoja USK za period 2021. – 2027. kao strateški razvojni okvir, a u skladu sa članom 20., stav 5. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 32/17), u kojem se navodi:

“(5) Općinski načelnik, odnosno gradonačelnik može predložiti općinskom, odnosno gradskom vijeću usvajanje strategije razvoja kantona kojem pripada kao strateškog okvira razvoja općine, odnosno grada.

(6) U slučaju iz stavka (5) ovog članka u jedinici lokalne samouprave izrađuju se implementacijski dokumenti sukladno čl. 23. do 26. ovog zakona“

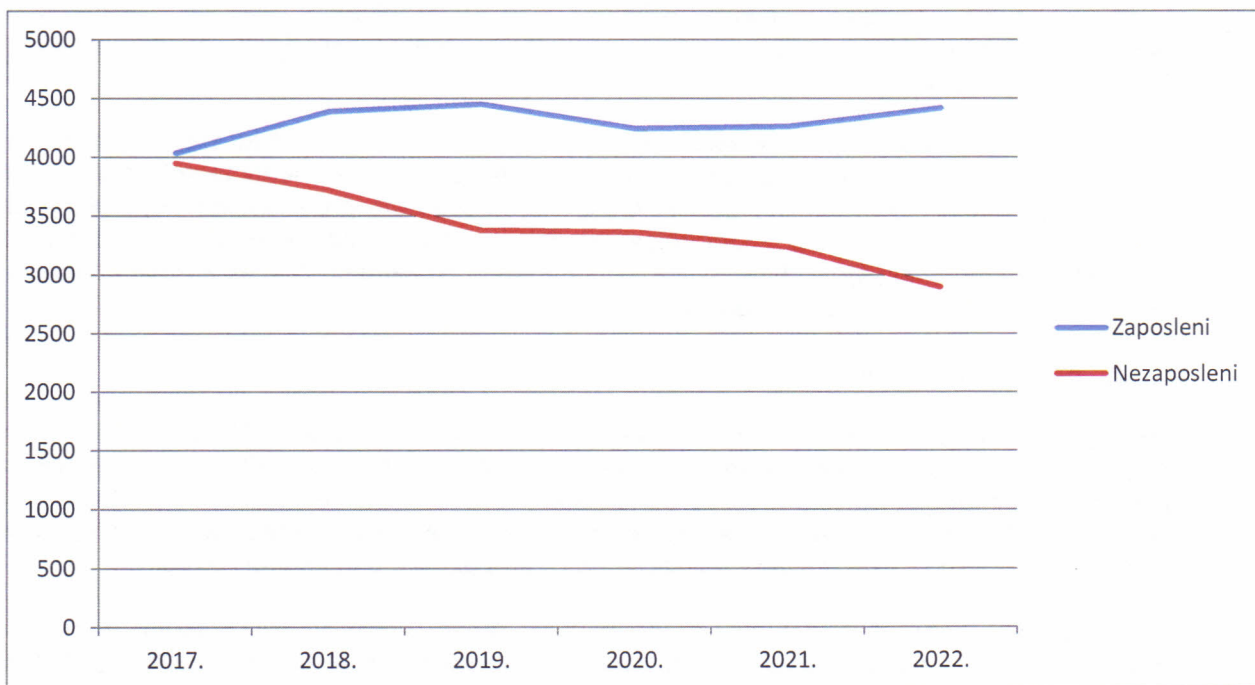
3. Razvojni kontekst Općine Sanski Most za izazovima i rizicima

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja iz 2022., Općina Sanski Most spada u 4. grupu općina po razvijenosti sa indeksom razvoja 0,60 – 0,75 u odnosu na razvojni indeks Federacije BiH (1,00).

Po pitanju osnovnih makroekonomskih indikatora, evidentan je konstantan pad prisutnog stanovništva, odnosno depopulacija i negativni migracijski trend uslovljen socio-ekonomskim uvjetima. Gore navedeni podaci se baziraju na procjenama Federalnog zavoda za programiranje razvoja, jer drugih podataka iz ostalih izvora trenutno nema, a smatra se da je ovaj trend u praksi još izraženiji. Pandemija virusa Covid-19 je u određenoj mjeri usporila negativna migracijska kretanja u cijeloj BiH i susjednim zemljama, tako da je i u lokalnoj zajednici u posljednjih godina došlo do određenog smanjenja broja stanovništva koje napušta mjesto prebivališta, odnosno da je usporen trend iseljavanja.

Posljednjih godina, sve do proglašenja globalne pandemije virusa Covid-19, na području Sanskog Mosta bilježilo se konstantno povećanje broja zaposlenih, s naglaskom na povećanje zaposlenih u prerađivačkoj industriji, koje je paralelno pratilo i smanjenje broja nezaposlenih lica, s tim da je ovo smanjenje dijelom povezano i sa gore navedenim negativnim migracijskim trendom, odnosno iseljavanjem lokalnog stanovništva. Tokom 2022. došlo je do dodatnog oporavka broja zaposlenih odnosno do njegovog povećanja, tako da je prošle godine u odnosu na 2021. zabilježeno povećanje broja zaposlenih za 158 lica, čime se stiglo skoro na predpandemijski nivo, kad je bilo svega 30 zaposlenih više.

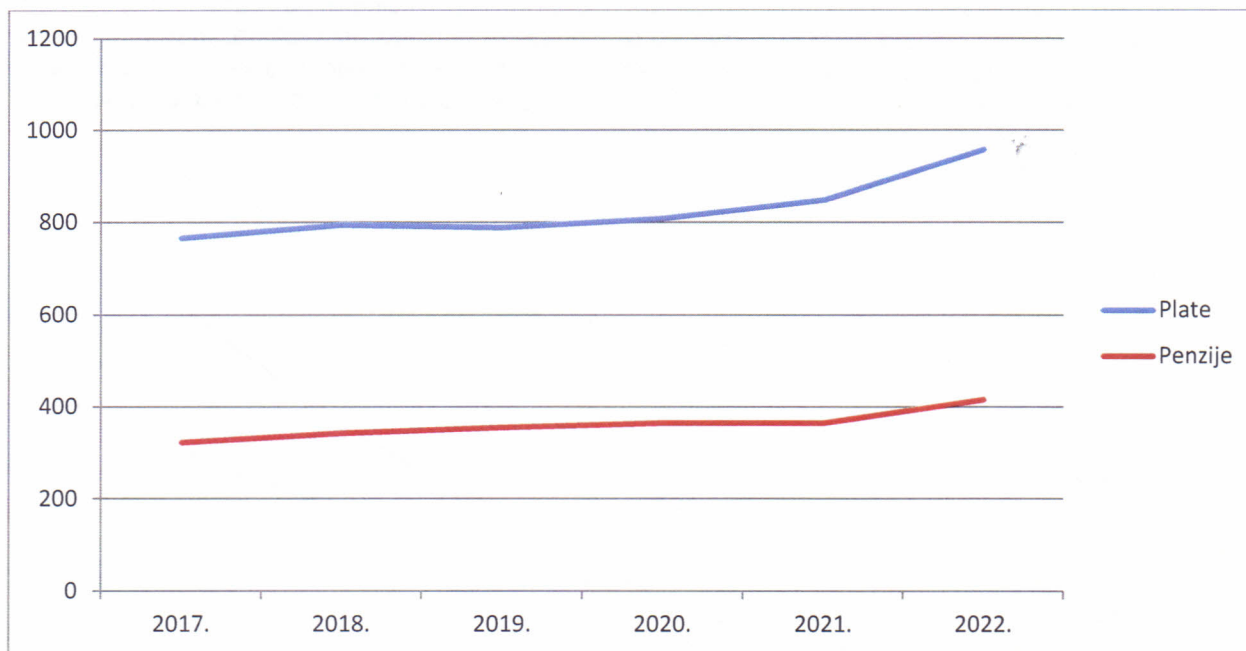
S druge strane, broj nezaposlenih je u 2022. u odnosu na godinu prije je smanjen za 339 lica, što je najveći pad broja nezaposlenih još od 2018., što se može tumačiti i dijelom zbog negativnog migracijskog trenda, ali i zbog povećanja obima investiranja u lokalni privredni sektor.

Lična primanja – neto plate i penzije u proteklom periodu od 6 godine bilježe konstantno ali blago povećanje, ali i dalje su ispod prosjeka Federacije BiH, gdje je prosječna plata za 2022. iznosila 1.114 KM, dok je isti prosječni iznos za općinu Sanski Most u 2022. bio 958

KM, odnosno 86% federalnog prosjeka, što predstavlja povećanje u odnosu na godinu prije za čak 109 KM, što predstavlja najveće apsolutno povećanje u zadnjih 6 godina.

Što se tiče penzija, prosječni iznos za općinu Sanski Most je u 2022. bio 416 KM što je 86,2% prosječnog federalnog iznosa penzije od 482,51 KM. Gledajući unazad 6 godina, na ovaj način dostignuto je najveće apsolutno povećanje od 51 KM, dok je prosječno povećanje do 2021. bilo od 10 do 12 KM.

Vanjskotrgovinska razmjena je bilježila konstantan porast i u domenu izvoza i uvoza sve do 2020., odnosno do proglašenja pandemije koja je obustavila izvoz i trgovinska kretanja u cijelom svijetu, a koja su se negativno odrazila i na privredne subjekte s područja Sanskog Mosta. Međutim, od 2021. dolazi do znatnog povećanja vanjskotrgovinske razmjene u oba pravca, što se može opravdati oporavkom međunarodnih tržišta na koja kompanije iz Sanskog Mosta plasiraju najveći dio svojih proizvoda, odnosno unaprijeđenjem konkurentnosti lokalne privrede. Povećanje uvoza se može opravdati povećanjem obima investicija i obima proizvodnje koji su uslovljeni povećanjem uvoza sirovine.

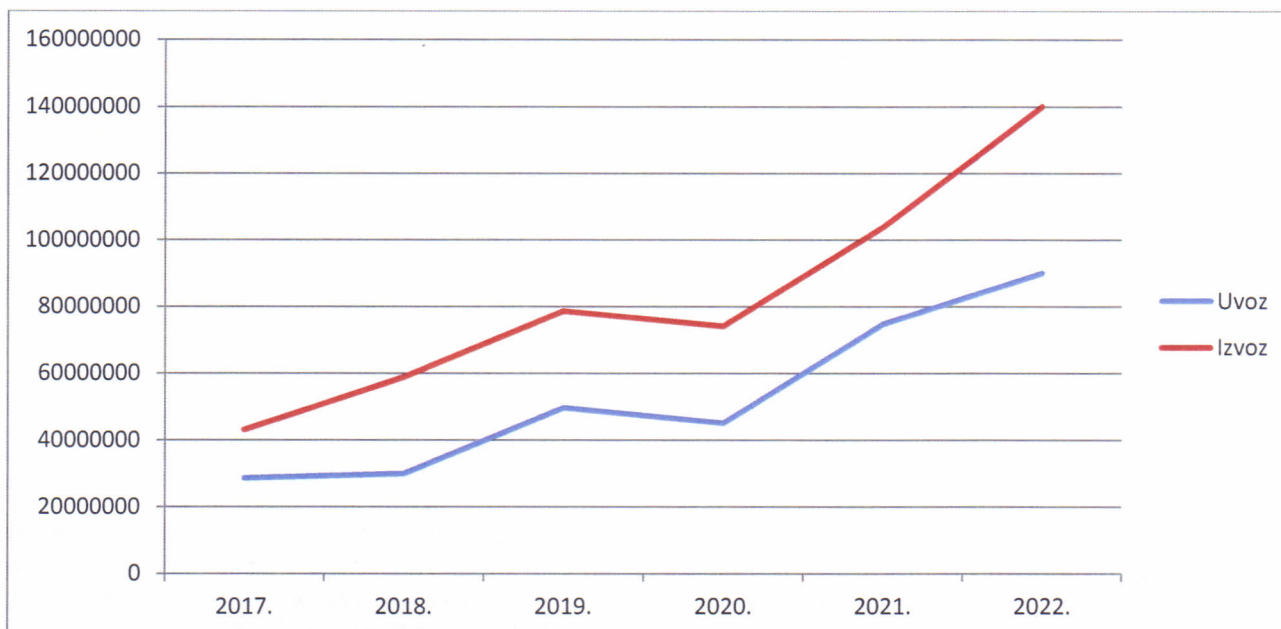
U cilju unaprijeđenja poslovnog ambijenta i poboljšanja kvaliteta poslovne infrastrukture Općinsko vijeće Sanski Most na 14. sjednici održanoj dana 31.03.2022. godine donijelo je Odluku o proglašenju Poslovne zone Zdena koja obuhvata područje od oko 54 ha. Na lokalitetu planirane Poslovne zone Zdena već egzistira nekolicina privrednih subjekata, sa potencijalom za realizaciju nekoliko novih investicija, ali nivo izgrađenosti poslovne infrastrukture ne odgovara trenutnim potrebama postojećih i potencijalnih investitora. Obzirom da je zona većim dijelom planirana na lokalitetu nekadašnje fabrike ŠIP Sana važno je uzeti u obzir da dio infrastrukture već postoji ali da je ista u većoj mjeri devastirana ili je tehnološki prevaziđena i samim tim neiskoristiva za potrebe novih investicija.

U ukupnim iznosima, obim izvoza je u 2022. iznosio skoro 140 miliona KM što je povećanje u odnosu na godinu prije od skoro 37 miliona KM, što s druge strane predstavlja najveće apsolutno povećanje u zadnjih 6 godina.

U kontekstu Unsko-sanskog kantona, možemo biti zadovoljni i opravdano optimistični obzirom da je Sanski Most već godinama ostao lokalna sredina sa najvećim izvozom na području USK, dok je privreda Sanskog Mosta po drugi put zaredom učestvovala u ukupnom

izvozu Federacije BiH sa preko 1%, čime smo svrstani među svega 3 lokalne zajednice na USK (uz Bosansku Krupu i Cazin) koje imaju učešće u izvozu FBiH od preko 1%. Gledajući period od posljednjih 5 godine, izvoz s područja Sanskog Mosta je ostvario ukupni porast od preko 137% od 2018. godine. Ukupna pokrivenost uvoza izvozom na nivou lokalne zajednice iznosi 155,66 %, a Sanski Most trenutno ima najpozitivniji saldo robne razmjene na području USK od ukupno 50.033.804 KM.

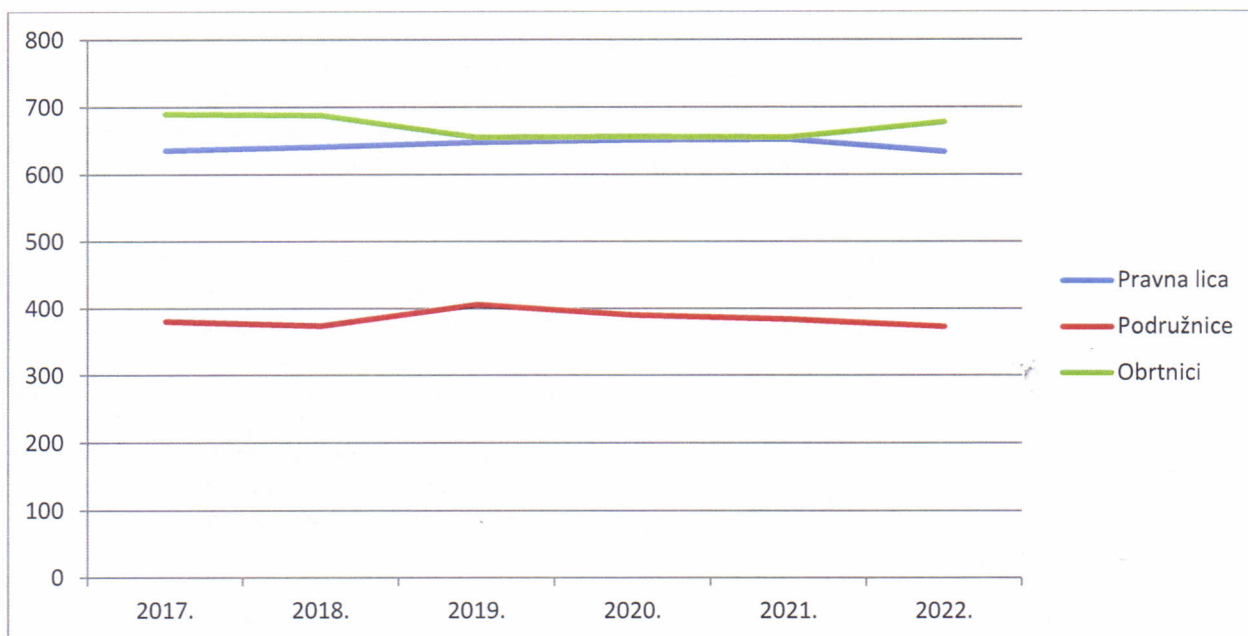
U cilju unaprijeđenja poslovnog ambijenta i poboljšanja kvaliteta poslovne infrastrukture, Općinsko vijeće Sanski Most je tokom 2022. godine je donijelo niz Odluka, među kojima su najznačajnije Odluka o komunalnim taksama i tarifi komunalnih taksa, te Odluku o refundiranju naknade za rentu i komunalije u svrhu gradnje proizvodnih i turističkih objekata.

Po pitanju strukture poslovnih subjekata, došlo je do smanjenja pravnih lica i podružnica za 19 subjekata, dok je broj obrtnika povećan za 23, tako da je u ukupnom obimu broj svih privrednih subjekata povećan za 4 novoregistrirana lica. Povećan je broj zahtjeva za novu registraciju i odjavu obrta, a važno je i napomenuti da se dio zahtjeva za trajnu odjavu odnosi na retroaktivnu odjavu privrednih subjekata registriranih prije 1992., gdje njihovi vlasnici odnosno nosioci rješenja podnose zahtjev za odjavu zbog ostvarivanja prava na penziju.

Po pitanju izdavanja novih rješenja odnosno odobrenja za obavljanje samostalne trgovačke, ugostiteljske i obrtničke djelatnosti došlo je do povećanja broja novoosnovanih subjekata ove vrste, gdje je u 2022. godini izdato je ukupno 80 rješenja, što je za 4 rješenja više u odnosu na 2021. godinu kad je istih izdato 74. Od gore navedenog ukupnog broja novoizdatih rješenja, njih 58 se odnosi na obavljanje obrtničke djelatnosti, 9 rješenja za obavljanje ugostiteljske i njih 7 za obavljanje trgovačke djelatnosti.

Turistička djelatnost predstavlja jedan od neiskorištenih potencijala za razvoj lokalne zajednice, uzevši u obzir sve turističke resurse i ljudske i tehničke kapacitete koji su nedovoljno iskorišteni u svrhu održivog razvoja. Tokom 2023. Implementirana je Odluka o osnivanju Turističke zajednice Sanski Most, koju je OV usvojilo u septembru 2022. Osnivanjem TZ uspostavljen je sistemski pristup revitalizaciji, rekonstrukciji postojećih i izgradnji novih turističkih destinacija i turističke infrastrukture u svrhu njihovog uvezivanja i kreiranja jedinstvenog turističkog proizvoda.

Vodosnabdjevanje i prečišćavanje otpadnih voda je u nadležnosti lokalnog komunalnog preduzeća JKP "Vodovod i kanalizacija" koje je tokom 2022. usluge vodosnabdjevanja pružala za ukupno 11.997 korisnika (10.283 domaćinstva i 714 pravna lica) koji se dnevno snabdjevaju sa 7.000 – 10.000 m³ pitke vode, dok su usluge kanalizacije pružane za 2.898 korisnika, od kojih 2.596 domaćinstava i 302 pravna lica. Ukupan broj korisnika usluga vodosnabdjevanja i odvodnje otpadnih voda u odnosu na 2021. je povećan za 613 novih korisnika.

Općina Sanski Most je tokom 2022. realizirala iz budžeta ukupno 167.800,00 KM u svrhu ulaganja u izgradnju objekata i uređaja sistema za vodosnabdjevanje i odvodnju otpadnih voda. Pored 15.000,00 KM namijenjenih za subvencioniranje redovnih troškova JKP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o., Općina je uložila i 28.387,38 KM u svrhu izgradnje kanalizacionog sistema Kruhari – Jezernice, te 124.413,00 KM za izgradnju kanalizacione mreže u ulicama Prvomajska i Kolonija, u naselju Zdena. Godinu prije, tokom 2021. u svrhu ulaganja u izgradnju objekata i uređaja sistema za vodosnabdjevanje i odvodnju otpadnih voda uloženo je ukupno 323.829,00 KM, od čega 221.207,00 KM u projekt izgradnje vodovodnog sistema u ulici Prvomajska, a 102.622,00 u svrhu izgradnje ostalih vodovoda u ruralnim područjima a s kojima upravlja JKP "Vodovod i kanalizacija" Sanski Most.

Izgradnja i održavanje javne putne infrastrukture je u nadležnosti JU "Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu" u dijelu koji se odnosi na saobraćajnice koje su kategorizirane kao "lokalni putevi", a sve ostale saobraćajnice višeg ranga su u nadležnosti kantonalne, odnosno federalne Direkcije za ceste.

Po pitanju **prostorno-planske dokumentacije**, Općina Sanski Most je pokrenula proceduru izrade Prostornog plana za period od 20 godina od dana usvajanja, a trenutno je usvojen Nacr Prostornog plana.

Energetska efikasnost sastavni je dio razvoja okolišnog sektora s ciljem očuvanja prirodnih resursa i povećanja stepena iskorištenosti energije iz obnovljivih izvora. Pored okolinskog, ulaganje u mjere energetske efikasnosti ima značajani i ekonomski i socijalni aspekt. Posebnu pažnju posvetiti mjerama energetske u javnom sektoru, saobraćaju i objektima kolektivnog stanovanja, s naglaskom na objekte građene 70.-ih i 80.-ih godina 20 st.

Buduće kapacitete za proizvodnju električne energije bazirati na obnovljivim izvorima uz zaštitu i očuvanje biodiverziteta. U svrhu poticanja izgradnje elektro-energetskih objekata baziranih na principu korištenja obnovljivih izvora energije, Općinsko vijeće Sanski Most je na sjednici 31.03.2022. donijelo Odluku o refundiranju dijela naknade za rentu i komunalije u svrhu izgradnje proizvodnih i turističkih objekata, gdje je u članu 4. navedeno da investitor u slučaju gradnje vjetro i solarnih elektrana ostvaruje pravo povrata naknade za rentu i komunalije u iznosu od 75%.

Posljednjih desetak godina **prirodne nesreće** predstavljaju stalni rizik za život i razvoj u većem dijelu lokalne zajednice. Prema Procjeni o ugroženosti Općine Sanski Most od prirodnih i drugih nesreća (dokument iz jula 2022.), vrlo visok rizik predstavljaju poplave, visok rizik je od požara, klizišta, niskih temperatura i NUNS-a, prosječan rizik predstavljaju suše, zemljotresi, grad i led, te zagađenje zemljišta, vode i zraka, dok je nizak rizik od snježnih lavina i nanosa, te olujnih vjetrova. Obzirom da je od 2014. godine tri puta bilo proglašeno stanje prirodne nesreće zbog nastanka i djelovanja poplava, prioritet u prevenciji prirodnih nesreća i dalje bi trebao biti izgradnja sistema odbrane od poplava na vodotocima I i II kategorije, na principu izgradnje vodozaštitnih objekata i obaloutvrda paralelno uz redovno čišćenje i održavanje riječnih korita.

Ključni makroekonomski indikatori za period 2018. – 2022. prikazani su u slijedećoj tabeli:

INDIKATOR		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
STANOVNIŠTVO (PROCJENA)		40.166	39.852	39.651	39.324	38.990
RADNO AKTIVNO STANOVNIŠTVO		29.841 – (74,3%)	29.514 – (74,1%)	29.279 (73,8%)	28.910 (73,5%)	28.670 (73,5%)
STEPEN ZAPOSLENOSTI		4.384 (14,7%)	4.448 (15,1%)	4.239 (14,5%)	4.256 (14,7%)	4.414 (15,4%)
STEPEN NEZAPOSLENOSTI		3.718 (45,9%)	3.375 (43,1%)	3.358 (44,2%)	3.234 (43,2%)	2.895 (39,6%)
NEZAPOSLENOST PREMA STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA	VSS	111	101	120	128	113
	VŠS	22	20	18	18	18
	SSS	791	731	759	742	632
	NSS	0	0	0	0	1
	VKV	42	35	34	26	18
	KV	1.318	1.174	1.159	1.115	996
	PKV	113	99	92	80	69
	NKV	1.321	1.217	1.177	1.125	1.048
UKUPNO		3.718	3.375	3.358	3.234	2.895
PROSJEČNA NETO PLAĆA		794 KM	789 KM	808 KM	849 KM	958 KM
PROSJEČNA PENZIJA		343,12 KM	355,75 KM	365,05 KM	364,97 KM	416,66 KM
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA		UVOZ- 29.978.027 KM IZVOZ – 58.868.021 KM	UVOZ- 49.769.318 KM IZVOZ- 78.624.940 KM	UVOZ- 45.105.327 KM IZVOZ- 74.104.763 KM	UVOZ- 74.734.004 KM IZVOZ- 103.625.932 KM	UVOZ- 89.888.851 KM IZVOZ- 139.922.655 KM
PORESKI PRIHODI		3.078.624 (po glavi stanovnika 77 KM)	3.053.144 (po glavi stanovnika 77 KM)	3.187.638 (po glavi stanovnika 80 KM)	3.836.475 (po glavi stanovnika 98 KM)	3.563.316 (po glavi stanovnika 91 KM)
STRUKTURA POSLOVNIH SUBJEKATA	<i>pravna lica</i>	641	648	651	652	634
	<i>podružnice</i>	375	407	391	385	374
	<i>obrtnici</i>	688	655	656	655	678

Po pitanju izazova i rizika, svakako najveći među njima su globalna inflacija i poremećaji na europskom tržištu po pitanju snabdjevanja i transporta sirovina iz kriznih područja istočne Europe. Obzirom da su lokalni privredni subjekti koji su izvozno orijentirani uglavnom usmjereni ka tržištu Njemačke, postoji određen rizik za smanjenje obima proizvodnje i izvoza zbog pada ekonomskog rasta zapadnih tržišta.

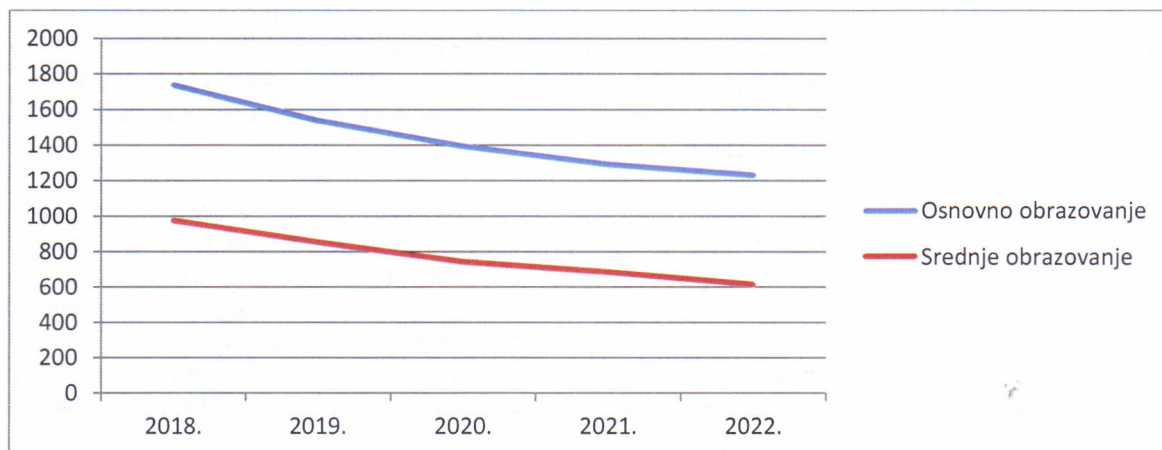
Nakon ukidanja epidemioloških mjera i početka oporavka privrednog sektora došlo je do povećanja stope inflacije odnosno povećanja cijena roba i usluga na domaćem, regionalnom i međunarodnom tržištu usljed novih geopolitičkih momenata (rat u Ukrajini) koji su doveli do poremećaja u lancu snabdjevanja. Poljoprivreda je i u proteklom periodu bila izuzetno ranjiva najviše zbog elementarnih nepogoda koje su prouzrokovale znatne štete koje nisu u potpunosti sanirane najviše zbog nedostatka sredstava, a s druge strane klimatske promjene su se nametnule kao jedan od najvećih rizika u razvoju primarne poljoprivredne proizvodnje i zaštite okoliša.

Iako nisu u direktnoj nadležnosti lokalne uprave, sektori zdravstva i obrazovanja su također jedni od najranjivijih i kojima treba posvetiti posebnu pažnju u narednom periodu. Zdravstveni kapaciteti su maksimalno iskorišteni u vrijeme pandemije, tako da je tek nakon proglašenja njenog završetka moguće pokrenuti unaprijeđenje kvaliteta usluga u ostalim segmentima zdravstvene zaštite.

Obrazovanje je nedovoljno digitalizirano i neophodno je pokrenuti reformu srednjeg strukovnog obrazovanja koje bi u većoj mjeri moglo odgovoriti potrebama lokalnog tržišta rada. Prije svega misli se na unaprijeđenje kvaliteta praktične nastave odnosno uvođenje dualnog sistema obrazovanja gdje bi se praktična nastava sprovodila u sklopu lokalnih privrednih subjekata kako bi se unaprijedili znanja i vještine učenika i time poboljšale njihove kompetencije na tržištu rada. Općina Sanski Most je među prvim lokalnim zajednicama prepoznala značaj kvaliteta srednjeg strukovnog obrazovanja, tako da je 2022./23. školske godine pokrenut program subvencioniranja prakse u sklopu privrednih subjekata gdje je svim učenicima završnih razreda ponuđena mogućnost pohađanja praktične nastave u privrednim subjektima koja se plaća iz budžeta Općine Sanski Most.

Značajan problem predstavlja i konstantno smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama, paralelno sa iseljavanjem stanovnika i negativnim migracijskim trendom, tako da je u proteklih 5 godine broj učenika u osnovnim školama smanjen za 509 učenika (sa 1.740 2018. na 1.231 2022.), a u srednjim školama je smanjen za 361 (sa 973 2018., na 612 2022.).

Trend smanjenja učenika paralelan je sa trendom iseljavanja stanovništva u svim zemljama okruženja i kako je to uveliko postao državni problem ne postoje konkretne mjere i planovi na višim nivoima s ciljem suzbijanja negativnog migracionog trenda, tako da je ovaj problem najviše izražen na lokalnom nivou koji nema nadležnosti i ingerencije u migracionoj politici, već nastoji unaprijediti poslovni ambijent s ciljem proširenja postojećih i realizacije novih investicija koje će rezultirati povećanjem zaposlenosti, izvoza i povećanja ličnog dohotka koji bi u konačnici trebali smanjiti nivo migracija iz ekonomskih razloga.

4. Strateški ciljevi

Skupština i Vlada USK su usvajanjem Strategije razvoja USK za period 2021. – 2027. definirali i uskladili razvojne pravce i prioritete kantona sa ključnim razvojnim dokumentima viših nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini. Općina Sanski Most je preuzimanjem Strategije USK usvojila kantonalnu Strategiju kao strateški razvojni okvir lokalne zajednice i svoje projekte i mjere će uskladiti sa fokusima, ciljevima i mjerima definiranim Strategijom razvoja USK.

Strategijom razvoja USK definirani su slijedeći strateški pravci:

1. Privredni razvoj zasnovan na znanju i održivom korištenju prirodnih resursa
2. Razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora
3. Održiva zaštita okoliša i prirode

Iz strateških pravaca definirana je vizija razvoja, koja predstavlja težnju, dugoročnu namjeru, pravac djelovanja i poželjno stanje u budućnosti te je predstavljena kao:

Unsko-sanski kanton je Euro regija – smaragd Bosne i Hercegovine, područje ugodnog života temeljenog na ravnomjernom održivom razvoju.

Ostvarenje razvojne vizije realizovat će se kroz tri strateška cilja, razrađena u 10 prioriteta i 33 mjere. Strateški ciljevi Unsko - sanskog kantona su usklađeni sa Strategijom razvoja FBiH i Okvirom za ciljeve održivog razvoja u BiH, kojim se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum) te usmjeravaju budući procesi strateškog planiranja.

Sektor **ekonomskog razvoja** se zasniva na slijedećim pretpostavkama:

- da se raspoloživi prirodni resursi (prvenstveno oni za razvoj poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije) stave u punoj mjeri u funkciju razvoja USK;
- da se prirodni resursi koriste na održiv način i da postoje privredni subjekti koji bilježe dobre rezultate, povećavaju obim poslovanja broj zaposlenih i vrijednost izvoza;
- da se povećaju prihodi i privrednih subjekata i stanovništva, što se ostvaruje kreiranjem proizvoda i usluga zasnovanih na jedinstvenim prirodnim resursima i na znanju, podsticanjem lokalnih i privlačenjem stranih investicija;
- da se kapaciteti i saradnja između subjekata koji su ključni za privredni razvoj USK dalje razvijaju, kako bi se obezbijedili potrebni resursi, uključujući i one ljudske, neophodni za privredni razvoj zasnovan na inovacijama;
- da se uspostavi dinamično tržište rada, a obrazovni sistem uskladi sa potrebama najvažnijih privrednih grana USK;

- da se na optimalan način iskoristi neposredna blizina EU tržišta za protok ljudi, roba, znanja i kapitala;
- da postoje prilike u međunarodnim lancima vrijednosti koje privreda USK može da iskoristi, stvarajući na taj način i bolje uslove života za stanovništvo USK.

Sektor **društvenog razvoja** se zasniva na slijedećim pretpostavkama:

- da se, poštujući komparativne prednosti USK, pristupi strateškom razvoju visokog obrazovanja te zdravstva i socijalne zaštite na ravnomjeren, ravnopravan i dosljedan način za sve građane;
- da se, istovremeno uz razvojne procese, radi na razvoju osnovnih principa individualne građanske, političke i službeničke odgovornosti u pogledu pružanja javnih usluga na svim nivoima vlasti;
- da se postigne međusobno nadopunjavanje gradova/općina USK, uz komplementarnost u ekonomskom, obrazovnom, kulturnom i svakom drugom domenu;
- da razvoj društvene infrastrukture (sportska, obrazovna i kulturna infrastruktura, domovi za stare i iznemogle) bude kontinuiran proces;
- da se ostvare zajednički projekti između naselja, posebice u upravljanju lokalnim saobraćajem, detaljnom uređenju prostora, očuvanju kulturnog i prirodnog naslijeđa;
- da se kontroliše fizičko širenje gradova i naselja

Sektor **okolišnog razvoja** se zasniva na slijedećim pretpostavkama:

- da se obrati pažnja na sprečavanje opterećivanja i zagađivanja okoliša, kao i na poboljšanje i obnovu svih prirodnih resursa;
- da se definiše način kako da se zaustavi trajna i brza devastacija prirodnih resursa, odnosno provedu mjere i aktivnosti koje će zaustaviti brzu devastaciju prirodnih resursa;
- da se prirodni resursi čuvaju i štite i racionalno koriste, kao i da se omogući takav način ekonomskog razvoja kojim se može osigurati obnova resursa;
- da se uspostavi prekogranična i međunarodna saradnja u zaštiti okoliša;
- da se mjere i projekti društvenog i ekonomskog razvoja provode u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša i očuvanja postojećih resursa;
- da se postigne dinamičan infrastrukturni razvoj i izgradnja USK, zasnovan na Prostornom planu, uključujući uspostavu i razvoj institucija za upravljanje okolišem;
- da se racionalno i ekonomično upravlja urbanim ekosistemima (voda, energija, otpad);
- da se ograniče negativni uticaji u područjima koja trpe pritisak od strane saobraćaja, kroz primjenu ekološki prihvatljivih saobraćajnih sredstava;
- da se uvedu mjere prepoznavanja i zaštite područja koja trebaju zaštitu, kao i mjere prepoznavanja prirodnog i kulturnog naslijeđa, kao važnih faktora za razvoj privrede i društva, kao i preduslova za razvoj turizma;
- da se uspostave veze i koridori između zaštićenih područja, u cilju nesmetanog protoka i genetske razmjene flore i faune;
- da se prostor koristi u kontekstu napretka zaštićenih područja, a ne njihove izolacije;
- da se obezbijedi donošenje strategija upravljanja zaštićenim područjima, uz intenzivno uključivanje ljudi koji nastanjuju te prostore u procese izrade i odlučivanja;
- da se izvrši inkorporacija zaštićenih i ugroženih područja;
- da se uveže upravljanje površinskim i podzemnim vodama s politikama prostornog razvoja.

Indikatori uspješnosti realizacije strateških ciljeva:

Strateški cilj	Indikator uticaja	Polazna vrijednost USK (2019.)	Ciljna vrijednost USK (2027.)	Ciljna vrijednost Sanski Most (2027.)
Strateški cilj 1.	Vrijednost izvoza	386.000.000 KM	500.000.000 KM	200.000.000 KM
Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa.	Prosječna mjesečna neto plata u prerađivačkoj industriji	705 KM	1.000 KM	1.200 KM
	Prosječna mjesečna neto plata u ugostiteljstvu i hotelijerstvu	521 KM	800 KM	1.200 KM
Strateški cilj 2:	Stepen migracija stanovništva %	-27	0	0
Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora.	Grupa razvijenosti kantona na nivou FBiH	III	II	II
Strateški cilj 3:	Udio komunalnog otpada koji se odlaže na sanitarne deponije, %	0	60	70
Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima.	% građana spojen na kanalizacijsku mrežu	54	70	60
	Broj važećih Prostornih planova JLS	2	8	1

(Izvor podataka za indikatore: Federalni zavod za statistiku, Federalni zavod za programiranje razvoja, USK u brojkama)

5. Indikativni finansijski okvir za planski period 2024. – 2026. god.

Realizacija planiranih prioriteta i mjera kroz implementaciju konkretnih projekata na području Općine Sanski Most finansirat će se zajedničkim sredstvima iz Budžeta Općine, sredstvima viših nivoa vlasti, agencija, zavoda i ostalih Vladinih tijela, te sredstvima međunarodnih partnera.

Dokumentom okvirnog budžeta (DOB) za period 2024. – 2026. kroz tekuće transfere (tekući transferi, donacije i kapitalni transferi), odnosno po stavkama koje se relaiziraju za implementaciju projekata planirano je ukupno 9.809.000,00 KM, i otprilike isti iznos se očekuje od strane vanjskih partnera – institucije viših nivoa vlasti, međunarodni partneri i ostali lokalni partneri, čime ukupni nivo sredstava za finansiranje trogodišnjeg plana rada za period 2023. – 2025. iznosi nešto manje od 20.000.000,00 KM.

U skladu sa DOB-om, u prvoj godini implementacije (2024.) je planirano 6.552.000,00 KM od čega je sufinansiranje Općine u iznosu od 3.276.000,00 KM, a u drugoj godini (2025.) za strateške projekte je planirano 6.958.000,00 KM od čega je sufinansiranje Općine planirano u iznosu od 3.479.000,00 KM. U posljednjoj godini trogodišnjeg plana (2026.) u svrhu implementacije razvojnih projekata planirano je 7.653.800,00 KM, od čega su 3.826.900,00 KM sredstva budžeta Općine Sanski Most. Općina Sanski Most u procesu implementacije strateških mjera i projekata kao podršku vanjskih partnera očekuje od strane institucija viših nivoa vlasti – ministarstva, agencije i zavodi, te od strane međunarodnih partnera, prvenstveno s onima sa kojima ima već potpisane sporazume o saradnji vezano za implementaciju postojećih višegodišnjih projekata.

OPĆINSKI NAČELNIK
 Faris Hasanbegović, prof.